

УДК 336.225

Черкасова С. В.,

svetlacher@i.ua, ORCID ID: 0000-0003-1956-4992, Researcher ID: F-5490-2019,

д.е.н., проф., професор кафедри фінансів, економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу, м. Львів

Бартко М. Т.,

maria.bartko@ukr.net,

бакалавр, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ПОДАТКІВ

Анотація. В статті розглянута сутність податку на додану вартість як основного інструмента забезпечення фіскальної функції податків. Зазначено основні особливості податку на додану вартість в Україні. Наголошено, що ПДВ виступає найважливішим непрямим податком, який виконує дві ключові функції: фіскальну щодо формування доходів бюджету і регулюючу, націлену на стимулювання економічного розвитку і зростання. Проаналізовано склад і структуру податкових надходжень в Україні за 2018-2022 рр. Визначено залежність надходжень досліджуваного податку до бюджету від рівня тіньової економіки. Виокремлені чинники, що спричинили зменшення частки ПДВ у доходах бюджету в 2022 р., серед яких: кризові явища в економіці, зумовлені військовою агресією, зміни в податковому законодавстві, у міжнародних торговельних відносинах та ін. На основі аналізу основних ставок податку в інших країнах визначено, що ставки в Україні не є найвищими. Дослідження особливостей податку на додану вартість показало, що основними проблемами в системі оподаткування ПДВ є: несвочасні виплати бюджетного відшкодування, нестабільність та незрозумілість нормативно-правового забезпечення, високі ставки податку, складний механізм стягнення податку, несприятливий податковий клімат. Потребує удосконалення адміністрування ПДВ, що дозволить позбутися негативного сприйняття цього податку у бізнес-середовищі. Важливо проводити постійну роз'яснювальну роботу серед платників податків, забезпечувати належний захист їх прав, включаючи право на отримання інформації та на апеляцію, підвищувати кваліфікацію працівників податкових органів. Відповідно до проведеного дослідження запропоновані шляхи покращення справляння ПДВ в Україні: належне інформування платників податку, встановлення диференційованих ставок ПДВ, вдосконалення механізму відшкодування ПДВ та системи штрафних санкцій за порушення порядку його справляння.

Ключові слова: податок на додану вартість, відшкодування ПДВ, податкові надходження, платники ПДВ, непрямі податки.

Cherkasova S. V.,

svetlacher@i.ua, ORCID ID: 0000-0003-1956-4992, Researcher ID: F-5490-2019,

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Finance, Economic Security, Banking and Insurance Business, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Bartko M. T.,

maria.bartko@ukr.net,

Bachelor's degree student, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

VALUE ADDED TAX AS AN INSTRUMENT FOR ENSURING THE FISCAL FUNCTION OF TAXES

Abstract. The article examines the essence of the value added tax (VAT) as the main tool for ensuring the fiscal function of taxes. The main features of value added tax in Ukraine are indicated. It is emphasized that VAT is the most important indirect tax, which performs two key functions: fiscal in relation to the formation of budget revenues and regulatory, aimed at promoting economic development and growth. The composition and structure of tax revenues in Ukraine for 2018-2022 were analyzed. The dependence of the revenues of the investigated tax to the budget on the level of the shadow economy is determined. The factors that caused a decrease in the share of VAT in budget revenues in 2022 are singled out, including: crisis phenomena in the economy caused by military aggression, changes in tax

legislation as well as in international trade relations, etc. Based on the analysis of the main tax rates in other countries, it was determined that the rates in Ukraine are not the highest. The study of the features of the value-added tax showed that the main problems in the VAT taxation system are: untimely payments of budget compensation, instability and ambiguity of regulatory and legal support, high tax rates, a complicated tax collection mechanism as well as an unfavorable tax climate. The administration of VAT needs to be improved, which will make it possible to get rid of the negative perception of this tax in the business environment. It is important to carry out constant explanatory work among taxpayers, to ensure proper protection of their rights, including the right to receive information and to appeal, to improve the qualifications of tax authorities. According to the conducted research, ways to improve VAT collection in Ukraine are proposed: proper informing of tax payers, establishment of differentiated VAT rates, improvement of the VAT refund mechanism and the system of fines for violation of the order of its collection.

Key words: value added tax, VAT refund, tax revenues, VAT payers, indirect taxes.

JEL Classification: M31

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-76-01>

Постановка проблеми. Оцінку фіскальної ефективності податкової політики держави можна провести, аналізуючи, наскільки повно і якісно бюджет фінансується за рахунок цієї політики через централізований грошовий фонд, яким є державний бюджет. У більшості країн прямі податки, зібрані від платників, не завжди достатні для забезпечення необхідного рівня доходів для бюджету.

Фіскальна ефективність непрямих податків виявляється у здатності держави ефективно збирати податки, раціонально використовувати зібрані кошти та розумно розподіляти бюджетні ресурси між різними галузями економіки для задоволення публічних потреб. Оцінка фіскальної ефективності непрямих податків базується на різних показниках, таких як їх відношення до ВВП, до доходів державного та місцевих бюджетів, до податкових надходжень у ці бюджети, та ін. Фактори, які впливають на фіскальну ефективність непрямих податків, включають розмір ставки податку, податкові пільги, рівень тіньової економіки, ефективність адміністрування податків, рівень платоспроможного попиту та його структуру.

Саме тому організаційна структура непрямого оподаткування має велике значення для держави. Такий підхід дозволяє їй збирати частину доходів від кінцевих споживачів через посередника – платника непрямого податку, збору або обов'язкового платежу. Це важливо, оскільки в сучасних умовах можливість збільшення податкових надходжень за рахунок введення нових податків або підвищення податкових ставок є обмеженою.

Знаходження способів підвищення фіскальної ефективності податку на додану вартість є актуальним завданням, адже така система оподаткування відіграє важливу роль у формуванні доходів бюджету і дозволяє ефективно спрямовувати кошти від кінцевого споживача до доходів бюджету через прозорий і дієвий механізм оподаткування споживання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням вивчення особливостей організації справляння ПДВ в наукових колах приділяється достатня увага. Дослідження різних аспектів справляння

ПДВ містяться в роботах Синютки Н. Г., Курило О. Б., Подбурко О. Я. [3], Лободіної З., Кізіми А., Марущак Л. [4], Процько В. [5], Бойко Н. С. [7], Войтаник Д. М. [8] та ін. Усі вони вивчали особливості механізму справляння ПДВ в Україні, аналізували його фіскальну ефективність, порівнюючи з досвідом інших країн, та визначали шляхи покращення адміністрування цього податку.

Постановка завдання. Відповідно до обраного напряму дослідження поставлено завдання: визначити сутність податку на додану вартість як інструмента забезпечення фіскальної функції податків, дослідити тенденції його розвитку у вітчизняній практиці та запропонувати можливі шляхи його більш ефективного надходження до бюджету, спираючись на особливості функціонування його в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Податок на додану вартість (ПДВ) виступає як важливе джерело доходів для бюджету. Його фіскальна особливість полягає в тому, що завдяки широкій базі оподаткування цей податок менше піддається впливу коливань цін на сировину, матеріали та енергоресурси. Така унікальність відрізняє ПДВ від інших податків і підтверджується стійкою динамікою його частки в доходах бюджету. Поняття “фіскальної ефективності” в розгляді ПДВ враховує здатність даного податку забезпечувати стабільний потік доходів для бюджету та його значення у загальних фінансових показниках.

З такого погляду ПДВ є необхідною та важливою складовою податкової системи країни. Оскільки він виконує обидві ці ролі, будь-які зміни, пов'язані з його адмініструванням, повинні проводитися з великою обережністю й обдуманно, з урахуванням всіх можливих наслідків для держави та платників податку.

У табл. 1 представлені дані про структуру податкових надходжень у доходи Державного бюджету України за період із 2018 по 2022 рік. Видно, що в 2018 році податкові надходження становили 81,2% доходів бюджету, а в 2021 році ця частка зросла до 85,4%. Проте у 2022 році внаслідок ситуації в країні податкові надходження значно зменшилися і склали всього 57,9%.

Варто відзначити, що частка податку на додану вартість із вітчизняних товарів у доходах державного бюджету зростала з 8,3% у 2018 році до 13,4% у 2022 році. Це єдиний вид податку (крім рентної плати), надходження від якого збільшилися у 2022

році. Проте частка податку на додану вартість із імпортованих товарів скоротилася з 31,8% у 2018 р. до 15,1% у 2022 р.

Таблиця 1

Склад і структура податкових надходжень доходів Державного бюджету України за 2018-2022 рр. (млн грн)

№	Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. від 2018 р.
1	Податки на доходи, податки на прибуток та збільшення ринкової вартості	188624,1	217040,4	225976,3	285307	245740	57115,9
2	<i>Частка, %</i>	20,3	21,7	21	22	16,6	-3,7
3	Податок на доходи фізичних осіб	91741,8	109954	117281,3	137555,2	130696,2	38954,4
4	<i>Частка, %</i>	9,9	11	10,9	10,6	8,6	-1,3
5	Податок на прибуток	96882,3	107086,3	108695	147751,7	115043,9	18161,6
6	<i>Частка, %</i>	10,4	10,7	10,1	11,4	7,8	-2,6
7	Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	45265,7	46746,9	52475,7	80749,4	75463,2	30197,5
8	<i>Частка, %</i>	4,9	4,7	4,9	6,2	5,1	0,2
9	Внутрішні податки на товари та послуги	493360,6	502048,1	538896,2	698940,4	509118	15757,4
10	<i>Частка, %</i>	53,2	50,3	50,08	53,9	34,5	-18,7
11	Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	71143,8	69897,1	80449,3	82858,4	52859,3	-18285
12	<i>Частка, %</i>	7,7	7	7,5	6,4	3,6	-4,07
	Акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів	47708,6	53460,8	57846,9	79592,8	36180,9	-11528
13	<i>Частка, %</i>	5,1	5,4	5,4	6,1	2,5	-2,6
14	Податок на додану вартість із вітчизняних товарів	79130,9	88929,8	126487	155775	196380	117249
15	<i>Частка, %</i>	8,5	8,9	11,8	12	13,4	4,9
16	Податок на додану вартість із імпортованих товарів	295377,3	289760,4	274114	380714	223698	-71680
17	<i>Частка, %</i>	31,8	29	25,5	29,4	15,1	-16,7
18	Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	27076,6	30086	30460,5	38177,2	23131	-3945,6
19	<i>Частка, %</i>	2,9	3	2,8	2,9	1,6	-1,32
20	Ввізне мито	26560,4	29855,4	30203,2	36854,9	0	-26560
21	<i>Частка, %</i>	2,9	3	2,8	2,8	0	-2,9
22	Вивізне мито	516,2	230,6	257,3	1322,3	0	-516,2
23	<i>Частка, %</i>	0,06	0,02	0,02	0,1	0	-0,06
24	Збори на паливно-енергетичні ресурси	-6,2	-0,3	0,7	0,5	0	6,2
25	<i>Частка, %</i>	0	0	0	0	0	0
26	Інші податки та збори	-505,1	3855	3306,2	3916,5	3296,2	3801,3
27	Разом податкових надходжень	753815,6	799776	851116	1107091	856748	102932,8
28	Доходи державного бюджету	928108,3	998278,9	1076017	1296853	1477280	549171,2
29	<i>Частка податкових надходжень у доходах державного бюджету, %</i>	81,2	80,1	79,1	85,4	57,9	-23,3

Складено за даними: [1]

Протягом всього часу існування податку на додану вартість в Україні цей податок виявився надійним джерелом формування бюджетних доходів. ПДВ виступає як найважливіший непрямий податок, виконуючи дві ключові функції: фіскальну, тобто забезпечення значної частки доходів бюджету, і регулюючу, що сприяє стимулюванню економічного розвитку і зростанню.

Незважаючи на значний обсяг надходжень до бюджету від ПДВ і його велику частку в загальних податкових надходженнях, цей податок не розкриває свій повний потенціал через поширену тіньову економіку. За попередніми розрахунками Мінекономіки, рівень тіньової економіки у 2021 році становив 32% (рис. 1) від обсягу офіційного ВВП, що на 2 в.п. більше за показник 2020 року. Така ситуація призводить до погіршення показників ефективності податку.

Невелике збільшення рівня тіньової економіки відбулося через несподівані і різкі зростання світових цін на сировину, таку як енергоносії та сільськогосподарська продукція. Це спонукало

підприємців до скорочення ризиків із збереження лімітованих ресурсів при збільшенні витрат на виробництво. Протягом 2021 року періодичні карантинні обмеження стримували розвиток та відновлення більшості видів економічної діяльності, враховуючи регіональну епідемічну ситуацію. Однак ці обмеження, по суті, не створювали суттєвих перешкод для діяльності через кращу пристосованість до нових умов та використання цифрових технологій у виробництві, збуті та логістиці [2].

Застосування ПДВ має велике потенціальне значення, але через обмежену дійсну ставку ПДВ фіскальний потенціал податку знижується надто низько. Недостатньо висока реальна ставка ПДВ обмежує можливість збирання більшого обсягу податкових надходжень.

На рис. 2 відображено частку ПДВ у доходах державного бюджету за 2018-2022 рр., де можна побачити, що у 2022 році його частка суттєво зменшилася.

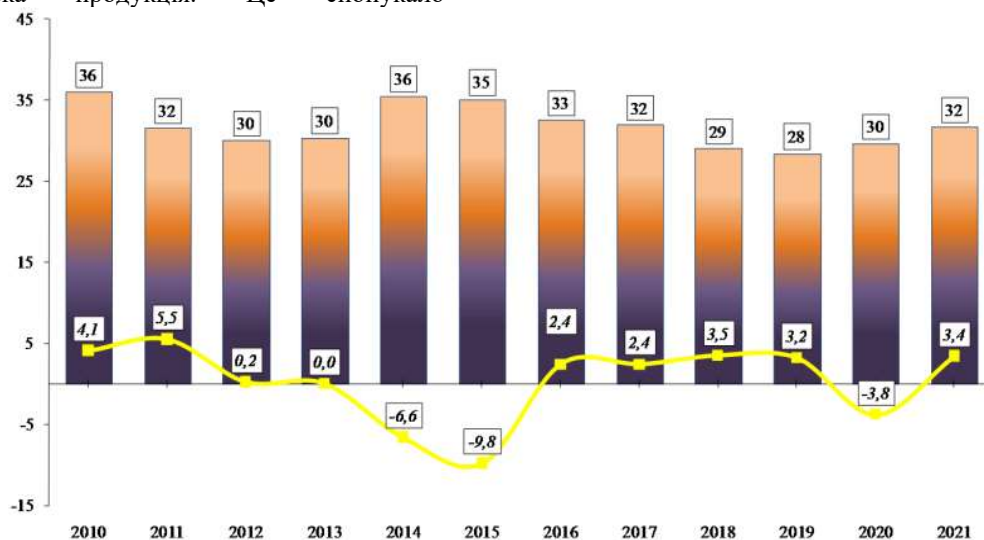

Рис. 1. Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні (у % від обсягу офіційного ВВП) і темпи приросту/зниження рівня реального ВВП (у % до попереднього року)

Складено за даними: [1]

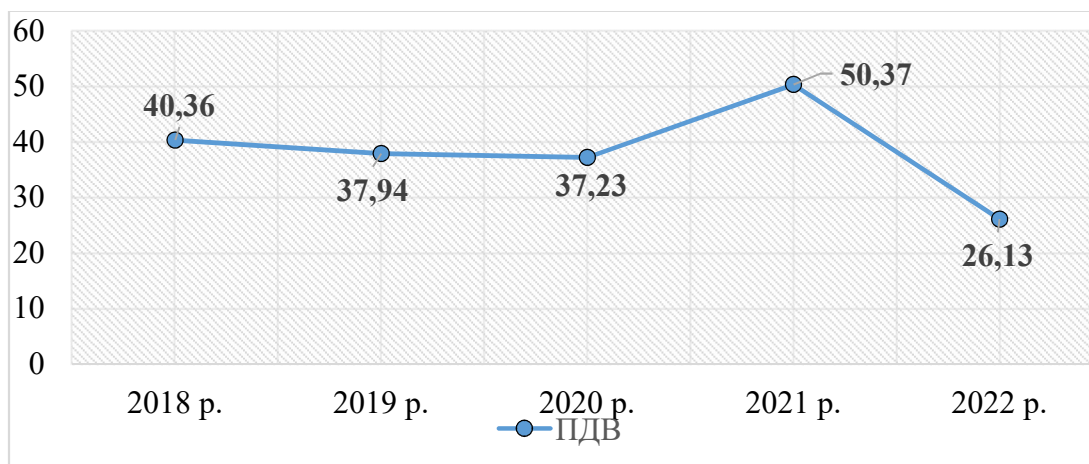

Рис. 2. Частка ПДВ у доходах державного бюджету за 2018-2022 рр., %

Складено за даними: [1]

Рис. 3. Кількість зареєстрованих платників податку на додану вартість станом на 01.05.2021 р.
Складено за даними: [3]

Зменшення надходжень ПДВ в Україні у 2022 році може бути пояснене кількома факторами:

1. Економічна ситуація: Зміни в економіці, такі як зростання цін на сировину та енергоносії, призвели до зменшення споживчого попиту та виробничої активності, що, в свою чергу, може зменшити обсяги товарів і послуг, які підлягають оподаткуванню ПДВ.

2. Економічні кризи: Найявніші кризи або фінансових труднощів призвели до зменшення обсягів виробництва й обороту товарів та послуг, що вплинуло на обсяги надходжень ПДВ.

3. Зміни в податковому законодавстві: Зміни в правилах оподаткування, такі як підвищення або зниження ставок ПДВ, вплинули на обсяги надходжень цього податку.

4. Боротьба з тіньовою економікою: Зусилля у боротьбі з тіньовою економікою призвели до зменшення незаконних схем ухилення від сплати ПДВ, але водночас це зменшує і обсяги надходжень ПДВ у казну.

5. Зовнішні фактори: Зміни в міжнародних торговельних відносинах і зовнішньоекономічні фактори також вплинули на обсяги імпорту й експорту товарів, що має вплив на надходження ПДВ.

Важливо враховувати, що обсяги надходжень ПДВ визначаються різними факторами, і зменшення може бути результатом комбінації цих факторів. Результати можуть відрізнятися залежно від країн і періодів часу.

Станом на 01.05.2021 зареєстровано платників ПДВ всього 15474 осіб, в т.ч.: юридичних – 13782 особи та фізичних – 1692 особи (в загальному за січень-квітень 2021 рік кількість платників

ПДВ зростає на 156 осіб, або на 1,02 % в порівнянні із початком 2021 року (15318) [3].

Наразі стандартна ставка ПДВ в Україні становила 20% (застосовувалися також знижені ставки 7% і 0%) і практично не перевищувала ставки ПДВ (VAT (Values Added Tax) and GST (Goods & Sales Tax) зарубіжних країн. Наприклад, за кордоном існують такі ставки:

- Австрії – стандартна ставка – 20% (використовуються для оподаткування окремих товарів і послуг ставки 13%, 10%, 0%);
- Бельгії – 21% (12%, 6%, 0%);
- Болгарії – 20% (9%, 0%);
- Канаді – федеральна ставка 5% (+ ставка провінцій, але загалом ставка не перевищує 15%);
- Хорватії – 25% (13%, 5%, 0%);
- Кіпрі – 19% (9%, 5%);
- Фінляндії – 24% (14%, 10%, 0%);
- Франції – 20% (10%, 5,5%, 2,1%, 0%);
- Німеччині – 19% (7%, 0%);
- Ісландії – 24% (11%);
- Ірландії – 23% (13,5%, 9%, 4,8%, 0%);
- Італії – 22% (10%, 5%, 4%, 0%);
- Польщі – 23% (5%, 8%, 0%);
- Іспанії – 21% (10%, 4%, 0%);
- Швеції – 25% (12%, 6%, 0%);
- Швейцарії – 7,7% (3,7%, 2,5%, 0%);
- Великобританії – 20% (5%, 0%) [4].

До воєнного стану в Україні існували такі ставки податку на додану вартість, що зображені на рис. 4.

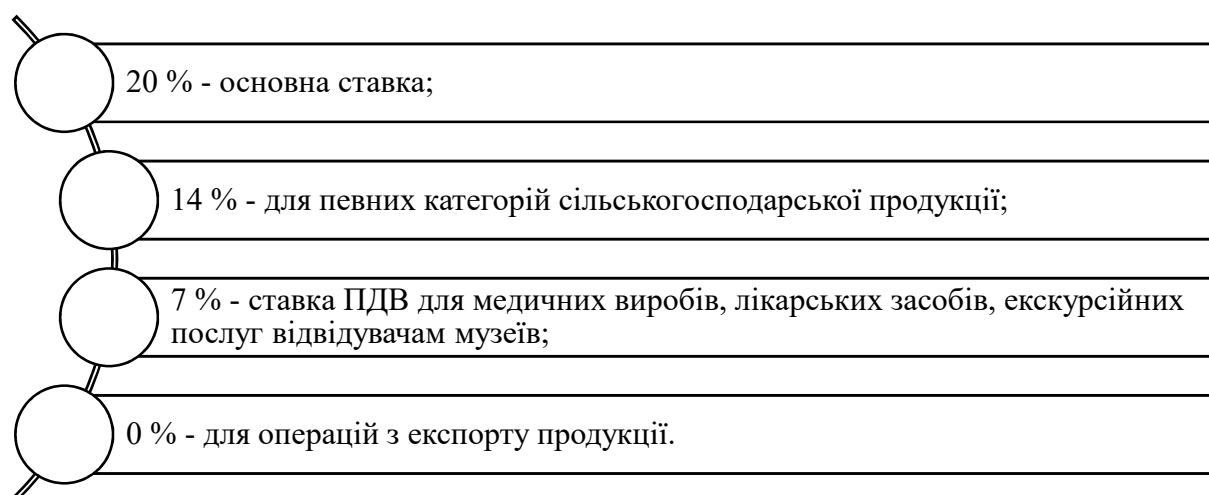

Рис. 4. Ставки ПДВ в Україні

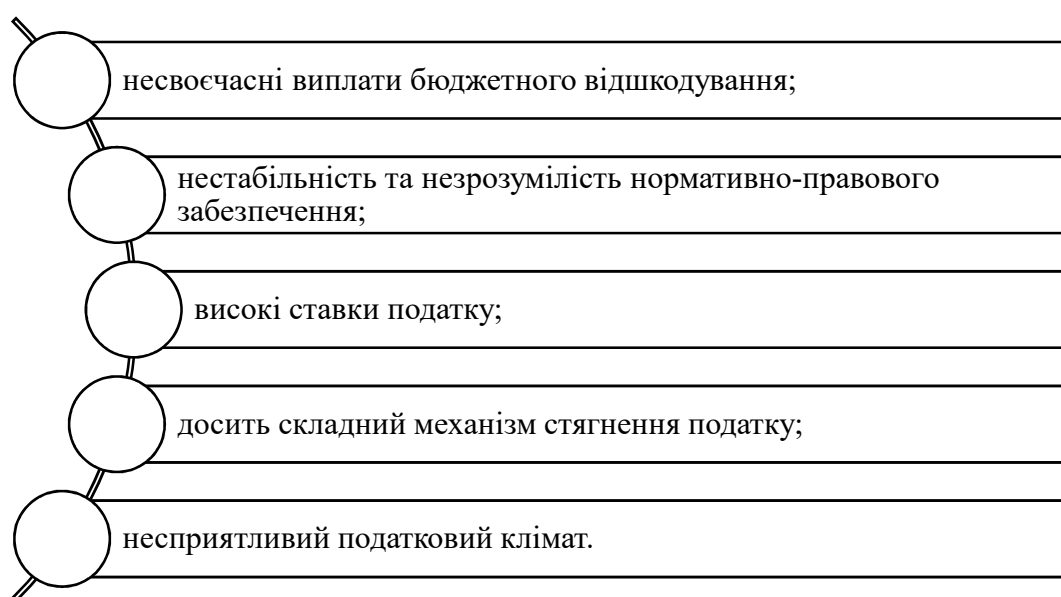

Рис. 5. Основні проблеми у системі оподаткування ПДВ в Україні

Слід зауважити: високі ставки податку не означають, що надходження збільшаться, вони можуть не стимулювати платників, а навпаки, стримувати економічну активність, ховаючи свою діяльність у “тінь”. На думку економістів, оптимальна ставка ПДВ має триматися в діапазоні 15-17 %.

Ефективна податкова система – це стабільність економіки держави, адже податки забезпечують надходження коштів до бюджету країн і задовольняють її потреби. У результаті аналізу кількості податків у різних країнах встановлено, що: в Україні законодавством визначено 11 податків та зборів: 7 з них державних та 4 місцевих, в Японії – 55 (25 державних та 30 місцевих), у Німеччині – 16, в Італії – 15, у Нідерландах – 9, у Великобританії, Португалії та Іспанії – 8, у Франції – 7 податків [5].

Після прийняття Податкового кодексу були внесені певні покращення в механізм справляння ПДВ, але багато питань залишилися невирішеними.

Серед проблем, пов’язаних із адмініструванням ПДВ, можна виділити негативне сприйняття цього

податку. Світовий досвід показує, що важливо проводити постійну роз’яснювальну роботу серед платників податків і підвищувати кваліфікацію працівників податкових органів. Також потрібно звертати увагу на захист прав платників, включаючи право на отримання інформації, право на апеляцію та ін.

Наша система оподаткування далека від ідеалу і потребує постійного вдосконалення для покращення надходження. Кожен вид оподаткування має певні проблеми, які потрібно аналізувати й шукати можливі шляхи вирішення. До головних проблем у системі оподаткування ПДВ в Україні відносять зображені на рис. 5.

З метою покращення та підтримки бізнесу в Україні, боротьби з корупцією та створення рівних умов для платників податку з 1 квітня 2017 року був впроваджений новий механізм автоматичного бюджетного відшкодування податку на додану вартість. Проте поняття бюджетного відшкодування ПДВ вже було відоме з 2015 року. Починаючи з

2015 року, платники мали право отримувати відшкодування ПДВ від бюджету.

Ця система автоматичного бюджетного відшкодування ПДВ була створена для того, щоб податкові органи могли автоматично та оперативіно повертати суми бюджетного відшкодування ПДВ, у ситуації якщо різниця між податковим зобов'язанням та податковим кредитом набуває від'ємного значення.

У першу чергу право на бюджетне відшкодування ПДВ мають підприємства, які застосовують нульову ставку ПДВ. Проте отримати відшкодування від держави не завжди є таким простим завданням, і навіть підприємства з від'ємними сумами ПДВ можуть не мати на це права.

На рисунку 6 наведено загальну суму бюджетного відшкодування ПДВ в Україні за період із 2015 по 2021 рік. Цей процес відзначається зростанням, і держава активно спрямовує зусилля на підтримку та стимулювання виплати ПДВ до бюджету. З початком повномасштабного вторгнення виплати бюджетного відшкодування припинилися.

Відсутність належного механізму виплати бюджетного відшкодування ПДВ створює нерівні умови для платників податку. Крім того, існують корупційні схеми, які дозволяють деяким платникам отримувати відшкодування шляхом обхідних методів. Замість того, щоб концентруватися на розвитку свого бізнесу, деякі суб'єкти господарювання витрачають час і ресурси на пошуки шляхів уникнення сплати податків. Це робить прогнозування

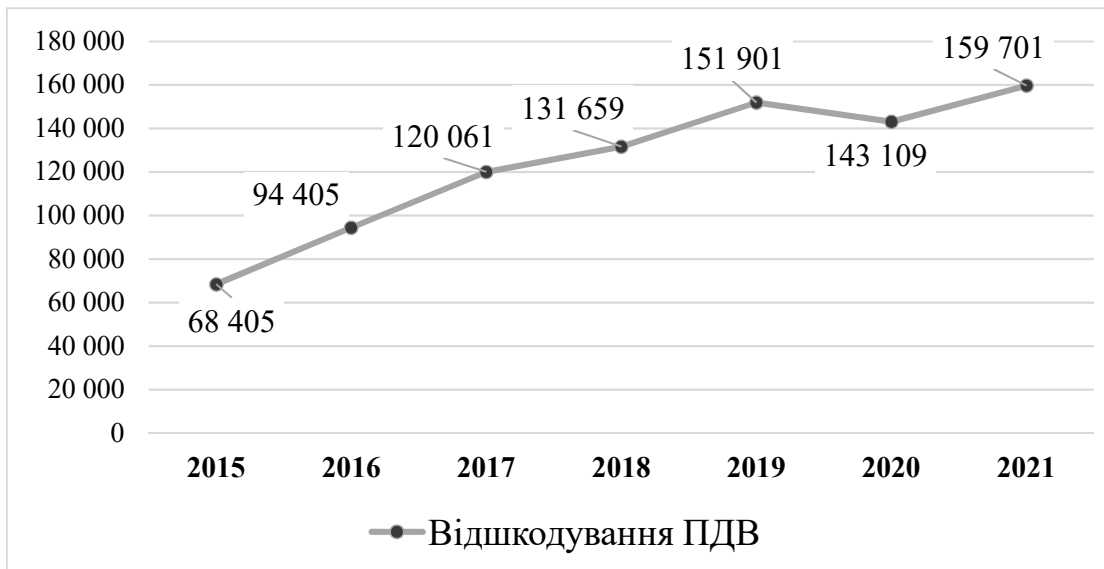
доходів бюджету складнішим, оскільки немає впевненості, чи будуть доходи зростати чи зменшуватися.

Один із прикладів – “податкова яма”. Підприємства реєструють податкові зобов'язання від інших підприємств, але насправді мають податковий борг і не сплачують податки. При цьому вони формують податковий кредит і подають заяви на бюджетне відшкодування ПДВ. Така практика створює значні втрати для бюджету.

Крім того, платники податку не завжди надають правдиву інформацію податковим органам. Наприклад, в одному регіоні виявили, що 15 компаній подали заявки на бюджетне відшкодування на велику суму, проте одне з підприємств, яке заявило про відшкодування більше 144 млрд грн, фактично не здійснює експортні операції.

Протягом січня – липня 2023 року до ДПС надійшло 66 234 скарги на 68 883 рішення контролюючих органів (податкових повідомлень-рішень, рішень про нарахування пені та накладення штрафу та рішень про застосування штрафних (фінансових) санкцій (далі – Рішення), вимог, постанов та інших рішень).

Так, за вказаний період розглянуто 5 282 скарг на 7 750 податкових повідомлень-рішень, рішень, вимог, постанов, з яких повністю та частково скасовано 2 211 на 6 799,6 млн гривень [6].

Рис. 6. Обсяги бюджетного відшкодування ПДВ в Україні за 2015-2021 рр., млрд грн
Складено за даними: [1]

Інформація щодо контрольної-перевірочної роботи податкових органів

№	Назва показника	3 початку року станом на			
		30.09.2022	31.10.2022	30.11.2022	31.12.2022
1.	Загальна сума донарахувань за актами планових та позапланових перевірок, яка підлягає погашенню, тис. грн	249 979	258 295	270 387	263 137
1.1.	у т.ч. планових перевірок	52 760	58 401	58 123	67 903
1.2.	у т.ч. позапланових перевірок	197 219	199 894	212 264	195 234
1.1.	юридичних осіб з питань правильності обчислення, повноти і своєчасності сплати податку на доходи фізичних осіб, військового збору та єдиного внеску на загальній системі оподаткування, тис. грн	175 000	176 923	190 331	171 589
1.2.	юридичних осіб на спрощеній системі оподаткування, тис. грн	-	-	-	-
1.3.	фізичних осіб (громадян та самозайнятих осіб з питань дотримання вимог податкового та іншого законодавства) на загальній системі оподаткування, тис. грн	74 980	81 372	80 056	91 548
1.4.	фізичних осіб на спрощеній системі оподаткування, тис. грн	-	-	-	-

Складено за даними: [6]

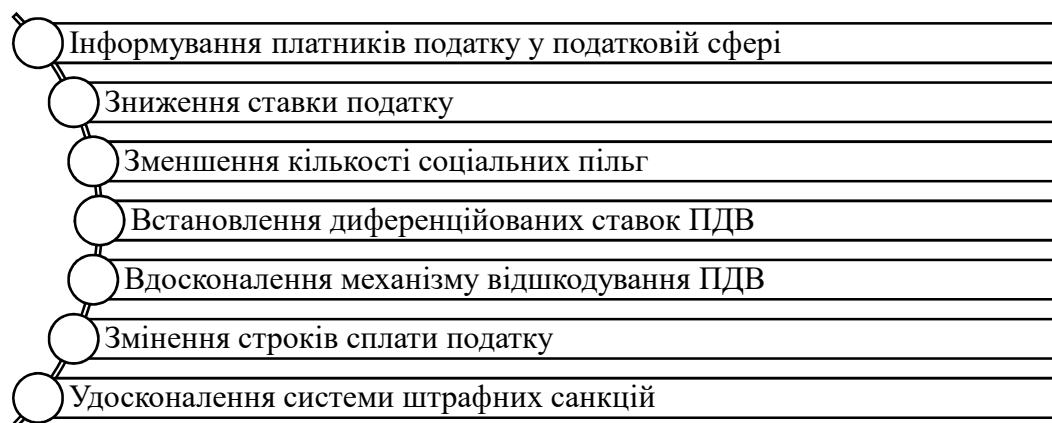

Рис. 7. Шляхи покращення справляння ПДВ в Україні

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Загалом ПДВ є важливим інструментом забезпечення фінансової стійкості бюджету, і його роль полягає в збиранні коштів для фінансування потреб держави та підтримки економічного розвитку.

На рис. 7 окреслено можливі шляхи покращення справляння ПДВ в Україні.

Багато нарікань при аналізі сучасної податкової політики зводяться до того, що вона спрямована лише на реалізацію фіскальної функції, тобто наповнення державного бюджету країни, при цьому значення стимулюючої функції зменшується. Проте в ідеалі податкова політика повинна бути побудована так, аби вона змогла забезпечувати надійну фінансову базу держави, стимулювати розвиток підприємництва, сприяти зростанню життєвого

рівня населення, а також відповідала міжнародному рівню.

ЛІТЕРАТУРА

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/>
2. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: me.gov.ua.
3. Синютка Н. Г., Курило О. Б., Побурко О. Я. Аналіз фіскальної ефективності системи електронного адміністрування ПДВ в Україні. *Електронне наукове видання "Ефективна економіка"*. 2020. №6. Національний університет "Львівська політехніка". URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2020/78.pdf.
4. Лободіна З., Кізіма А., Марущак Л. Оцінювання фіскальної та регулюючої ролі податку на додану вартість. *Галицький економічний вісник*.

2020. № 6 (67). https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.06.

5. Процько В. Характеристика податків України та країн світу. *Розвиток соціально-економічних систем в геоekonomічному просторі* : збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 15-16 грудня 2022 р.). Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2022. 151 с. С. 131-133.

6. Державна податкова служба України. Інформація щодо оскаржень рішень. URL: https://tax.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/vregulyuvannya-podatkovih/informatsiya-schodo-oskarjen-rishen/page2_

7. Бойко Н. С. ПДВ: механізм адміністрування та джерело наповнення бюджету : кваліфікаційна робота / Міністерство освіти і науки України. Поліський національний університет. Житомир, 2021. С. 35. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/12214/1/Boiko_NS_KR_072_2021.pdf_

8. Войтаник Д. М. Податок на додану вартість як фіскальний інструмент держави. *Збірник наукових праць студентів*. Львівський національний університет імені Івана Франка. Факультет управління фінансами та бізнесу. С. 91-94. Ст. 342.

9. Державна служба статистики України. URL: ukrstat.gov.ua.

10. Бюджетне відшкодування ПДВ: коротко про головне. B24 – Інформаційний Бізнес Портал. URL: buh24.com.ua.

REFERENCES

1. Ofitsijnyj sajt Ministerstva finansiv Ukrainy, available at: <https://index.minfin.com.ua/>.

2. Ofitsijnyj sajt Ministerstva ekonomiky Ukrainy, available at: me.gov.ua.

3. Syniutka, N. H. Kurylo, O. V. and Poburko, O. Ya. (2020), Analiz fiskal'noi efektyvnosti systemy elektronnoho administruvannya PDV v Ukraini, *Elektronne naukove vydannia "Efektyvna*

ekonomika", №6, Natsional'nyj universytet "L'vivs'ka politekhnika", available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2020/78.pdf.

4. Lobodina Z., Kizyma A. and Maruschak L. (2020), Otsiniuvannia fiskal'noi ta rehuliuuchoi roli podatku na dodanu vartist', *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk*, № 6 (67). https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.06.

5. Prots'ko V. (2022), *Kharakterystyka podatkiv Ukrainy ta krain svitu. Rozvytok sotsial'no-ekonomichnykh system v heoekonomichnomu prostori* : zbirnyk tez dopovidej II Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii (m. Ternopil', 15-16 hrudnia 2022 r.), FOP Palianytsia V.A., Ternopil', 151 s., s. 131-133.

6. Derzhavna podatкова sluzhba Ukrainy. Informatsiia schodo oskarzhen' rishen'., available at: https://tax.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/vregulyuvannya-podatkovih/informatsiya-schodo-oskarjen-rishen/page2_

7. Bojko, N. S. (2021), PDV: mekhanizm administruvannya ta dzherelo napovnennia biudzhetu : kvalifikatsijna robota / Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Poliss'kyj natsional'nyj universytet. Zhytomyr. S. 35, available at: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/12214/1/Boiko_NS_KR_072_2021.pdf_

8. Vojtanyk, D. M. Podatok na dodanu vartist' iak fiskal'nyj instrument derzhavy. *Zbirnyk naukovykh prats' studentiv*. L'vivs'kyj natsional'nyj universytet imeni Ivana Franka. Fakul'tet upravlinnia finansamy ta biznesu. S. 91-94, st. 342.

9. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, available at: ukrstat.gov.ua.

10. Biudzhетne vidshkoduvannya PDV: krotko pro holovne. B24 – Informatsijnyj Biznes Portal, available at: buh24.com.ua.

Стаття надійшла до редакції 09 січня 2024 року